

УДК 330.322

С.О. Третяк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ. ПЕРСПЕКТИВИ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

S.O. Tretuak

BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE. PROSPECTS FOR SMALL AND MEDIUM BUSINESSES

Підприємництво-це провідний сектор ринкової економіки, який забезпечує насиченість ринку товарами та послугами, сприяє здоровій конкуренції, створює новий прошарок: підприємець-власник. Воно базується на самостійній, ініціативній, систематичній, на власний ризик, діяльності по виробництву продукції, надання послуг і зайняттю торгівлею і має на меті сприяння прибутку.

Сьогодні саме з малим підприємництвом держава пов'язує надію на швидкі позитивні структурні зміни в економіці, вихід з економічної кризи та створення умов для розширення впровадження ринкових реформ. Як зазначено в нещодавно прийнятому Верховною Радою законі: "Про державну підтримку малого підприємництва", воно розглядається як "провідна сила в подоланні негативних процесів в економіці та забезпеченні сталого позитивного розвитку суспільства, як одна із сфер забезпечення зайнятості населення, запобіганню безробіттю та створення нових робочих місць". Перспективи малого і середнього бізнесу пов'язані і з його особливою роллю як в переході до ринкової економіки, так і в її становленні. Насамперед це полягає в тому, що самостійне господарювання суб'єктів підприємницької діяльності активно впливає на формування конкурентного середовища. Адже кожен підприємець старастся зайняти свою нішу на ринку товарів чи послуг ,прагне випускати потрібну і якісну продукцію, намагаючись тим самим привернути до себе споживача .Все це перетворює мале підприємництво у своєрідний соціальний двигун економічного розвитку, надає ринковій економіці необхідної гнучкості і спонукає до зростання.

Великою мірою роль малого підприємництва полягає у вирішенні питання зайнятості, що проявляється, насамперед, у здатності малого та середнього бізнесу створювати нові робочі місця і поглинати надлишкову робочу силу. Особливо це стосується нинішнього стану справ як в Україні в цілому, так і в нашому регіоні зокрема. Адже в той час, коли йде процес скорочення робочих місць на великих підприємствах, малі фірми не тільки зберігають, але й створюють нові робочі місця. З огляду на це, як, доречі свідчить і зарубіжна статистика, мале підприємництво є більшим стабілізуючим фактором, ніж велика індустрія.

Малі підприємства використовують здебільшого місцеві ресурси, міцніше прив'язані до місця свого розташування. Крім того вони є значним джерелом поповнення місцевих бюджетів, часто беруть участь у спонсоруванні місцевих програм, будучи зацікавленими в економічному розвитку території, на якій вони знаходяться. Також виступає інвестором вітчизняної економіки, а також сприяє розширенню експортних можливостей держави. Мале підприємництво включає будь-яку комерційну діяльність, що здійснюється малими організаційно-правовими формами, де середня чисельність працівників не перевищує встановлених граничних рівнів: у промисловості та будівництві-100 осіб; на транспорті –100 осіб; у сільському господарстві-60 осіб; у науково-технічній сфері-50 осіб; у роздрібній торгівлі та побутовому обслуговуванні населення-50 осіб; в інших галузях і зайнятих іншими видами діяльності-50 осіб;

До суб'єктів малого підприємництва належать також фізичні особи, які займаються підприємницькою діяльністю без утворення юридичної особи.

На кінець 2000р. в Україні налічувалось близько 200 тис. малих підприємств (діючих близько половини з них або 2 підприємства на 1 тис. населення). Майже 1 млн. підприємців без створення юридичної особи, 40 тис. фермерських господарств. Всього в малому підприємстві зайнято біля 2,7 млн. чоловік, що становить 9% працездатного населення країни, які виробляли 11% загального виробництва продукції.

Аналіз динаміки змін кількості діючих суб'єктів малого підприємництва засвідчує, що в Україні в 1996 р. нараховувалося 93 091 діючих малих підприємств (з них у промисловості 12753, сільському господарстві-690, транспорті та зв'язку-1892, будівництві-10316, торгівлі та громадському харчуванні –47273, інших галузях-20167). Кількість діючих кооперативів становила 3170, а фермерських господарств 35353. Становлення і розвиток малого підприємництва України проходило досить швидко для малих підприємств в 1991-1995рр., фермерських господарств в 1991-1995рр., громадян-підприємців в 1992-1995 рр., а кількість кооперативів за цей період скоротилася.

Разом з тим, протягом 1999-2000рр., як свідчать самі підприємці український малий бізнес потроху почав спинатися на ноги. Адже підприємці, які оцінили стан справ у своїх фірмах як "задовільний" було у двічі більше ніж у 1998р. Трохи покращилася ситуація з оподаткуванням: малий бізнес сплачував в середньому 9 різних податків, тобто на 25% менше, порівняно з 1993р. На сплату податків іде до 30%, а іноді і до 40% коштів, отриманих від реалізації робіт чи товарів.

Однією з найвагоміших перепон на шляху розвитку малого бізнесу є відсутність фінансових ресурсів для інвестиційного розвитку, а значить і сповільнення розвитку інвестиційних процесів, які є рушійною силою економічного зростання.

Намагаючись якось вирішити проблему відсутності інвестиційних ресурсів, підприємці утворюють громадські організаційно-кредитні спілки та позичкові кола взаємного кредитування. Однак великого поширення такі форми ще не отримали і основна причина криється в мізерних доходах, які отримують підприємці.

Підвищення ролі та значення малих підприємств в економіці України висунуло нові вимоги до формування відповідної ринкової інфраструктури (фінансово-кредитні інститути, біржі, інвестиційні фонди і компанії, інформаційні консультативні фірми, бізнес-центри і т.п., тому державні органи повинні більше уваги приділяти формуванню її основних елементів і виробленню належної законодавчої бази. Реалізація цих заходів надасть нашим підприємцям значні можливості для самореалізації. Тим самим підприємство може досягти підвищення своїх показників до рівня розвинутих країн.

За найновішими даними дослідження 2018р, 67% малих та середніх підприємств в Україні розширили свою діяльність у минулому році. В 2018 році 89,7% опитаних прагнуть підвищити обсяги реалізації своєї продукції чи послуг; 75% – розширити штат; 50% – прогнозують вихід на нові ринки; 39,7% – планують відкрити новий вид діяльності. Такі результати свідчать, що незважаючи на всі перешкоди, малий і середній бізнес в Україні має потенціал та прагнення до розвитку.

Виходячи з вище наведеного, можна сказати, що підприємство в Україні має великі резерви і великі перспективи, адже нема іншого способу становлення і зміцнення держави, окрім розвитку ринкової економіки, яка ґрунтується насамперед на приватному бізнесі, особистій ініціативі, що й дає кожному можливість самореалізації і самоутвердження.